Asiantuntijalausunto
sosiaali- ja terveysvaliokunta

VNS 3/2026 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2027–2030

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA)

Johtaja Hanna Heinonen

Avustusmäärärahojen kehitys 2024-2027

- Avustusmäärärahojen kehitys

Vuosi	Avustus yhteensä
2024	**383 588 000**
2025	**304 088 000**
2026	**273 912 000**
2027	**Noin 190 000 000**

Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen yleishyödylliseen toimintaan suunnattujen valtionavustusten (ns. STEA-avustukset) määrärahoja leikattu jo merkittävästi.

Säästöjen toteutus ja arvioidut vaikutukset

- Vuosi 2025
  - Uusia avustuksia ei juurikaan myönnetty.
  - Yleisavustuksiin tehtiin porrastetut prosentuaaliset leikkaukset.
  - Leikkauksia kohdennettiin myös mm. ammattilaisiin kohdistuvaan toimintaan, nk. rajapintakohteisiin, oikeudelliseen neuvontaan.
- Vuosi 2026
  - Uusia avustuksia saattoi hakea vain EU-osarahoituskohteisiin sekä erilliseen huumekuolemien ehkäisyn kokonaisuuteen.
  - Leikkauksia kohdennettiin yleisavustuksiin, esimerkiksi lomajärjestöjen rahoittaminen päätettiin lopettaa.
- Vuosi 2027
  - Uusien avustusten haku avattiin normaalisti.
  - Jatkuvaluonteisiin toimintoihin tulee kohdistumaan merkittäviä leikkauksia. Näiden leikkausten kohdistamiseen liittyvien linjausten valmistelu on käynnistynyt.
- STEAssa tehdään avustusvalmistelussa aina kokonaisharkintaan perustuvia päätöksiä avustamisen lakkauttamisesta tai avustustason leikkaamisesta avustuskohdekohtaisesti:
  - Esim. toiminta on päällekkäistä toisen toimijan kanssa, toiminnan tuloksellisuus on heikkoa, toiminnan tarve on vähentynyt, on valvonnallisia havaintoja.

Arvioidut vaikutukset

- Toimintaan osallistuneiden ihmisten määrä on kääntynyt laskuun, myös kohtaavien toimintamuotojen (neuvonta ja yksilöllinen tuki, ryhmätoiminnot ja koulutukset) kohtaamiskerroissa on havaittavissa laskua.
- Uusien hankkeiden vähäinen määrä merkitsee kohtaavan työn vähentymistä etenekin paikallisella ja alueellisella tasolla. Lisäksi uusien avustusten määrän vähentyminen voi heikentää sote-alan kehittämistyötä ja innovaatioita. Hyvien käytäntöjen jatkorahoittaminen muuttuu epävarmemmaksi.
- Avustusleikkausten vaikutukset avustuksilla palkattujen työntekijöiden lukumäärään on merkittävä. STEAn arvion mukaan avustuksilla palkattujen työntekijöiden määrä voi laskea n. 2500-3000 henkilötyövuodella vuoteen 2027 mennessä verrattuna vuoteen 2024.
- Pidemmällä aikavälillä myös mm. vapaaehtoisten määrä tulee vähenemään.
- Ihmiset, jotka hyötyvät esimerkiksi vertaistuesta, matalan kynnyksen palveluista tai erityisryhmien tukitoiminnasta, voivat jäädä ilman apua. Tämä voi johtaa pitkittyneisiin ongelmiin.

Miten suomalainen järjestörahoitus vertautuu muihin Pohjoismaihin

- Pohjoismaissa sosiaali- ja terveysalan yleishyödyllisten yhteisöjen rooli suhteessa julkiseen palvelujärjestelmään on eurooppalaisessa maavertailussa samankaltaisin. Kuitenkaan Ruotsissa, Tanskassa tai Norjassa ei ole erillistä valtionavustuslakia.
- Julkisen tuen myöntäjäorganisaatioiden luonne vaihtelee suuresti maiden välillä. Osassa maista ministeriöt jakavat avustuksia yleishyödyllisille sosiaali- ja terveysalan yhteisöille. Joissain maissa avustusten jakamisen hoitaa valtionhallinnon virastot (esim. Ruotsissa sosiaalihallitus). Norjassa puolestaan säätiömuotoinen toimija jakaa terveysministeriöltä saadun määrärahan.
- Kansalaisjärjestöasiat on niin ikään organisoitu hyvin eri tavoin.
- Avustusten tasoissa on isoja eroja, kuten myös rahoituksen ennustettavuudessa. Myös raportointikäytännöt eroavat toisistaan.